

introvertas(la *intra* – viduje, *verto* – suku, kreiptu)

en: introvert

ru: интроверт

↑ *Asmuo*, kuriam būdinga ↑ *introversija* – ↑ *psichikos* ir ↑ *elgesio* vyraujanti kryptis į vidinę – išgyvenimų ir minčių – ↑ *patirtį*: drovumas, uždarumas, atsargumas, santūrumas, ramumas, vienumos siekis, pirmenybė dirbti savarankiškai.

intuicija, nójauta(la *intuitio* – numanymas)

en: intuition

ru: интуиция, чутье

1. ↑ *Sprendimo priėmimas*, remiantis ne turima akivaizdžia ↑ *informacija* ir įrodymais, o emocinės ir motyvacinės sistemų veikla. Δ nulemti sprendimai, ↑ *veiksmai* ir ↑ *elgesys* būna staigūs, netikėti, sunkiai paaiškinami. Δ gristas sprendimo priėmimo procesas dar vadinamas greituoju mąstymu.

2. ↑ *Gebėjimas* nujauti, numatyti.

intuicionizmas(la *intuitio* – numanymas)

en: intuitionism

ru: интуиционизм

1. Prielaida, kad žinojimas įgyjamas išimtinai ↑ *intuicijos* keliu.

2. Žmonių ↑ *polinkis* mąstyti – samprotauti, spręsti – naudojantis ↑ *atmintyje* laikoma netikslia ↑ *informacija*.

invalidas(la *invalidus* – bejėgis, ligotas)

en: invalid, handicap

ru: инвалид

Psn. Teisinis sveikatos ir socialinės apsaugos terminas – dabar vartojamų terminų neįgalus asmuo, ↑ *neįgalusis* – atitinkmuo. „Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatyme“ (2005 m. redakcija) termino Δ atsisakyta. Pagal invalidumo laipsnį iki 2005 m. buvo trys Δ kategorijos: I, II ir III grupės Δ.

invalidumas

en: handicap, invalidity

ru: инвалидность

Psn. Teisinis sveikatos ir socialinės apsaugos terminas – dabar vartojamų terminų neįgalumas ir

↑ *negalia* – atitinkmuo. Remiantis teisiniais aktais, iki 2005 m. visų amžiaus tarpsnių asmenims, turintiems didelių ir nuolatinių funkcionavimo sutrikimų, buvo nustatomas I, II arba III grupės Δ. „Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatyme“ (2005 m. redakcija) termino Δ atsisakyta. Remiantis šiuo įstatymu, nuolatinių ir didelių funkcionavimo sutrikimų turinčiam asmeniui nustatomi: vaikams – negalia, darbingo amžiaus asmenims – darbingumas (procentais), pensinio amžiaus asmenims – specialieji poreikiai. Sin. ↑ *handikapas* 1.

involiucija(la *involutio* – išlinkis, užraitas)

en: involution

ru: обратное развитие

1. Atvirkštinė raida (pavyzdžiui, ↑ *psichinių reiškinių*, jų ypatumų silpnėjimas ir irimas senstant). Šia prasme terminas Δ yra termino regresija sinonimas.

2. Moters ↑ *psichinių reiškinių*, jų ypatumų silpnėjimas po menopauzės, t. y. po 45–60 metų. Neretai tie psichikos senėjimo simptomai pasiekia ir ↑ *psichikos ligos* lygmenį. Susideda kelių nepalankių veiksnių įtaka: hormoninės terpės pokyčiai, fizinis senėjimas, genetinis polinkis susirgti psichikos liga, socialinės padėties ir ilgalaikio partnerio praradimas, išėjimas į pensiją.

inžinèrinė psichologija

en: engineering psychology

ru: инженерная психология

↑ *Psichologijos* šaka, tirianti sistemų „žmogus–mašina“ sąveikas, teikianti siūlymų projektuotojams, kaip atsižvelgti į žmogaus savybes konstruojant buitines, darbo, transporto ar laisvalaikui skirtą įrangą, žmogaus ↑ *veiklos* aplinką. Δ tiriami klausimai artimi tokioms tarpdalykinėms sritims kaip ↑ *organizacinė psichologija*, ↑ *ergonomika*, ↑ *žmogiškieji veiksniai*.

įprotis

en: habit

ru: привычка

↑ *Poreikiu* virtę ir automatizuoti, arba gerai išmokti, ↑ *veiksmai* ar ↑ *veikla*. Δ susidaro kartojant veiksmą, kuris kelia pasitenkinimą. Daugelis Δ susidaro mėgdžiodami kitus (ypač vaikystėje mėg-

džiojant suaugusiuosius). Δ skirstomi į naudingus arba teigiamus (prausimasis ryte, rankų plovimas prieš valgį, tvarkos palaikymas darbo vietoje) ir žalingus arba neigiamus (rūkymas, keiksmazodžių vartojimas bendraujant). Kai kurie Δ priskiriami patologijos sričiai (*↑elgesio įkyrybės*). Žalingi ar pataloginiai Δ šalinami *↑bihevioristine terapija* ar kita *↑psichoterapija*. Dėl stiprio ir atsparumo taisymsi Δ kartais vadinamas antrąja prigimtimi.

iracionalizmas

(la *irrationalis* – neprotingas)

en: irrationalism

ru: иррационализм

Požiūris, teigiantis, kad *↑mąstymu* tikrovę galima pažinti tik iš dalies, nes yra aukštesnių *↑pažinimo* pavidalų už protinį, arba racionalųjį, pažinimą, – *↑intuicija*, kontempliacija, tikėjimas. Δ kaip *↑racionalizmo* priešybė yra visų religijų ir religijos filosofinių sistemų būdingas bruožas.

iracionalumas

en: irrationality

ru: иррациональность

↑Mąstymo, *↑sprendimo priėmimo* ir *↑elgesio* ne-
logiškumas, priežastinių ryšių tarp tikrovės reiškinių nesuvokimas ir nesupratimas.

iradiacija

(la *irradio* – spindžiu)

en: irradiation

ru: иррадиация

1. Nervinio proceso (*↑jaudinimo*, *↑slopinimo*) plitimas iš vieno taško į kitus nervinio centro ar didžiųjų pusrutulių žievės taškus.
2. *↑Skausmo* spinduliavimas – *↑skausmo jutimas* ne tik pažeistoje vietoje, bet ir už jos ribų.
3. Regos iradijuojančioji *↑iliuzija*, kai šviesus daiktas atrodo didesnis už tamsų.

įrėminimas

en: framing

ru: обрамление

Naujos *↑informacijos* šališkas *↑suvokimas* ir vertinimas, remiantis pirmiau gauta informacija (ją gali pateikti žiniasklaida, politikai ir jų organizacijos, garsūs, žinomi žmonės ir pan. – iš esmės bet kuris viešosios erdvės veikėjas).

irzlumas

en: irritability

ru: раздражительность

↑Asmens savybė arba laikina būklė reaguoti į nemalonius ar neutralius poveikius (kitą žmogų, išsakomas pastabas) nepakanta, suirzimu, nekantrumu, perdėtu *↑pykčiu*.

įsikibimo eįgsena

en: clinging behaviour

ru: облегательное поведение

↑Prieraišumo nulemtas vaiko *↑elgesys* – 6-ųjų mėnesių amžiaus ar vyresnis vaikas tvirtai įsikimba ir laikosi vieno iš tėvų ar globėjų, o atskirtas nuo jo patiria stiprų *↑stresą*. Δ būna labiausiai išreikštas 2-siais ir 3-siais gyvenimo metais ir ilgainiui išnyksta. Δ būdinga ir kitiems primatams, taip pat kai kuriems graužikams.

įsivaizdāvimas

en: imagination

ru: воображение

↑Vaizduotės procesas – naujų *↑vaizdinių* kūrimas, žodžiais aprašytos arba nuspėjamos situacijos atkūrimas vaizdinių pavidalu.

įspaudas

Žr. *imprintingas*.

istėrija

(el *hystera* – gimda)

en: hysteria

ru: истерия

Psn. Nuo Antikos laikų vartotas terminas įvairių *↑nerimo sutrikimų* simptomams įvardyti. Tradiciškai Δ priskiriami simptomai *↑DSM-5* išskaidyti *↑somatinių simptomų ir susijusių sutrikimų* skyriuje. *↑Kasdienėje psichologijoje* Δ minima, kai susiduriama su tokiais psichologinių priežasčių sukeltais simptomais kaip *↑emocijų* protrūkis, paralyžius, aklumas, kurtumas, kūno jautrio praradimas, *↑haliucinacijos*.

istėrinė amnėzija

en: hysterical amnesia

ru: истерическая амнезия

↑Amnezijos rūšis – neigiamų išgyvenimų sukėlusią įvykių *↑atsiminimo* susilpnėjimas arba visiškai negalėjimas jų atsiminti.